

EKKLESIA AMSTERDAM zondag 6 september 2021

Huis van ontmoeting

Alex van Heusden

Overweging 1

Een huis om in te wonen. Plaats van ontmoeting. In het Uittocht-boek, Exodus, ontvangt Mozes de opdracht een woning te bouwen voor JHWH, de Naam, 'Ik zal er zijn'. Maar dat kan enkel als de kinderen van Israël bereid zijn een deel te schenken van wat zij bezitten: goud, zilver, koper, hemelsblauwe, purperrode, karmozijnen wol, linnen, geitenhaar, ramshuiden rood geblakerd, geitenleer, stammen van de acaciaboom, olie voor het licht en nog meer. Waar halen ze het allemaal vandaan, in de woestijn? Maar we lezen een verhaal, geen historische reportage. 'Zij maken mij een heiligdom, ik zal wonen in hun midden' (Exodus 25:8). Grote collecte, stevige opbrengst. Door te geven wat zij geven kunnen, demonstreren zij hun voornemen met hart en ziel en al hun kracht zich in te zetten voor het project van bevrijding. Zo dragen zij bij aan een gemeenschappelijk huis - de Tent der Ontmoeting, die mobiele Woning, die zij meedragen op al hun tochten. En zo geschiedde (Exodus 35:20-21):

Zij gingen, heel de gemeente van de kinderen van Israël,
uit het aangezicht van Mozes.

Zij kwamen, ieder die van harte wilde,
allen wier geest daartoe werd aangespoord,
zij brachten een voor de Naam bestemde gave
voor het werk aan de Tent der Ontmoeting
en voor heel zijn dienst
en voor de heilige kledingstukken.

De bouw van de Woning, hoofdstukken lang beschreven, is als het leven zelf, zoals het geleefd moet worden: aandachtig, toegewijd, zorgvuldig, geen detail over het hoofd zien, geen enkel - precies zoals mensen elkaar zouden moeten bejegenen, in stand houden en behoeden.

Overweging 2

De eredienst die voor de Woning wordt voltrokken, de liturgie, door Aäron en zijn zonen, de priesters, mag een bloedige offercultus zijn die ons weerzin inboezemt - maar is er, als symbolische orde, op gericht schade te herstellen en mensen te doen terugkeren in de gemeenschap waaruit zij zijn weggevallen, door andermans of eigen schuld. Eenmaal op schrift gesteld, in de boeken die samen de Thora vormen, doet de Tent der Ontmoeting eerst en vooral dienst als leerhuis.

Daarom is het eerste wat gemaakt wordt, de Kist, de Ark van het Verbond - van acaciahout. En als de bouw van de Woning is voltooid - zoals God zijn scheppingswerk voltooide op de zevende dag - legt Mozes in de Kist de Getuige, dat wil zeggen de twee stenen tafels en daarop gegrift de Tien Woorden, samenvatting van de Thora, de grondwet van de bevrijding: 'Ik, de Naam, ben jouw God, ik die jou uitgeleid heb uit het land Egypte, uit het diensthuis. (...) Gedenk de dag van de sabbat, heilig die. (...) Jij zult niet moorden. (...) Jij zult niet stelen' (Exodus 20:1-17). Deze woorden, woorden van Thora, zijn het aangezicht van de Naam, van de God die mensen bevrijd wil zien uit armoede, onderdrukking, slavernij en terreur; wiens

hartsverlangen het is dat mensen in zijn naam de strijd aanbinden met goden en machten van dood en verderf.

Zo staat geschreven (Exodus 33:9.11):

En het geschiedde:
telkens als Mozes de Tent was binnengegaan,
daalde de kolom van wolken neer
en stond voor de opening van de Tent.
Hij sprak met Mozes.
De Naam sprak met Mozes van aangezicht tot aangezicht
zoals een mens spreekt met zijn naaste.

Oude Joodse uitleg tekent hierbij aan dat van aangezicht tot aangezicht spreken niet hetzelfde is als zien van aangezicht tot aangezicht. Dat Mozes met de Naam van aangezicht tot aangezicht heeft gesproken, betekent dat leerling en leraar zich bogen over dezelfde les van de Thora. De Naam ontmoeten, geschiedt waar mensen zich buigen over lessen van Thora. Waarover gaan die lessen? Over menswaardig leven, over een rechtvaardige economie. Dat behelst dus meer dan er doorgaans wordt geschaard onder religie en godsdienst. En laten we ons niet vergissen: veel prachtige, oogverblindende religie is een feilloos werkend instrument in de handen van politieke en economische grootmachten. De profeten van het oude Israël en Juda hebben daarom alle religie onder de tucht geplaatst van een norm: recht doen van mens tot mens. Zoals in het profetische boek Hosea staat geschreven, bij monde van de Naam (Hosea 6:6):

*In vriendschap schep ik behagen, niet in een offergave,
in kennis van God meer dan in gaven die in vlammen opgaan.*

'Kennis van God' is geen abstracte theologie. Ook geen spirituele relatie of mystieke extase. 'Kennis van God' is een nadere invulling van 'vriendschap'. En vriendschap moet handen en voeten krijgen. Het Hebreeuwse woord voor 'vriendschap', *chèsèd*, heeft als connotatie 'verbondenheid van mens tot mens', met een modern woord 'solidariteit'. En solidariteit krijgt gestalte in een rechtvaardige economie.

Offers hoeven niet, mogen wel. Liturgie hoeft niet, mag wel. Maar solidariteit moet, ten allen tijde. Zo verlangt het de Naam, die stem geeft aan mensen zonder verweer.

De bijbelse sleutelwoorden zijn vrede en gerechtigheid, vriendschap - te verstaan als onderlinge solidariteit - en erbarmen. Zij vormen de kern van haar 'spiritualiteit'. Godsdienst is, bijbels gesproken, eerst en vooral dienst aan mensen, onderling dienstbetoon. In die zin is de bijbel geen religieus boek, eerder een boek dat het gangbare verbond tussen religie en maatschappelijke systemen van onderdrukking aanklaagt, en vurig pleit voor een alternatief. Heden ten dage heeft de vrije markteconomie, het neoliberale systeem, goddelijke status. De halve wereld loopt er achteraan. Maar stemmen van protest ontbreken niet. Ze zouden wel luider moeten gaan klinken.

Elkaar ontmoeten. Elkander dragen, steunen, bemoedigen. Troost bieden en warmte schenken. Ook op anderhalve meter. Een ekklesia wil een plaats van ontmoeting zijn. Samen leren. Inspiratie opdoen. De moed niet verliezen. Geven en delen. Daarvoor zijn we nooit te jong en nooit te oud.